

FOAIA POPORULUI ROMÂN

Apare în fiecare zi cu cele mai noi știri din țară și străinătate

ZIARUL ZILNIC:

ABONAMENTUL: „Foia Poporului Român”, „Foia Ilustrată” și „Cucu” pe un an 18 cor., pe jumăt. de an 10 cor., pe un sfert de an 6 cor. Pe o lună 2.40 C.

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA
BUDAPESTA, VII, ILKA-UTCA
NRUL 36. :: TELEFON: 47-82.
MANUSCRISE NU SE INAPOIAZA

ZIARUL POPORAL:

ABONAMENTUL: „Foia Poporului Român”, „Foia Ilustrată” și „Cucu” pe un an 7 cor., pe jumăt. de an 3.50 cor. Pentru America pe un an 3 dolari.

Petrograd — Retrograd

Imperechearea aceasta de cuvinte de o ironie mușcătoare la adresa Rusiei — este datorită puternicului publicist francez Hervé, antimilitarist și socialistul revoluționar de pe vremuri — care și în timp de război, când guvernul francez a instituit un armistițiu al urei contra despotismului rusesc — nu-și poate reține totuși disprețul lui suveran față de Rusia autocrată, și-și dă glas acestui dispreț din când în când în ziarul lui »La Guerre Sociale«.

Rusia oficială a schimbat numele nemțesc al Capitalei lor, Petersburg, în Petrograd. Dar mare ispravă n'a făcut prin aceasta. Spiritul reacționar continuă să domine acolo, acesta n'a fost de loc schimbat, și înlăturat din Capitală imperială; așa că Petrograd ar merita mai curând numele de — Retrograd, căci este și astăzi cuibul ideilor celor mai retrograde, mai înapoiate, mai îmbăcsite de brutalitate căzăcească.

Iată de pildă cazul cu închiderea polițienească și stupidă a Dumei rusești — care a avut efectul unui duș rece asupra tuturor spiritelor democratice din Ententa, cari credeau că Rusia oficială e pe cale să devie mai liberală, să nu mai fie refrectară de ideilor și așezămintelor democratice, și să atragă toate energiile populare ale imensei Rusii — pentru a împedica imperiul dela un dezastru sigur. Dar democrația Ententei a fost desamăgită. Țarul autocrat cu camarila lui slugarnică sânt și azi conduși de principiul, că în Rusia ei sânt stăpâni, nimeni altul nu trebuie să dicteze sau să-și spună cuvântul. Și cum cuvântul Dumei, n'a fost de loc de lingușire și de aprobare servilă a gospodăriei și activității Țarului, marelui duce Nicolae și guvernului Goremykin, ci mai curând un cuvânt de dojană și de protestare pentru anarhia ce domnește în armată rusă, în administrația rusească, etc. — anarhie care a contribuit la înfrângerile rusești pe câmpul de război — pentru acest cuvânt aspru, Goremykin a primit poruncă de la țarul atot puternic să puie lacăt gurei poporului, să închidă Duma rusească!!

Actul acesta tiranic al cărmuirii rusești a avut un adânc resunet în cercu-

rile politice rusești. Până și un ziar că »Novoie Vremia« cunoscut prin concepțiile lui învechite, e foarte alarmat de urmările ce va avea în Rusia, această lovitură nesocotită. Căci iată ce scrie: »La alarma de pe câmpul de război se adaugă un nou motiv de neliniște: soarta Dumei. Aceasta precum și Rusia întreagă sînt acum în luptă cu tradițiunile unui guvern iresponsabil. Trebuie ținut seamă că nu altceva, ci aceste tradițiuni au creat pentru Rusia situația ca războiul s'o găsească nepregătită și dezorganizată în interior, situația de care trebuie să scape.«

»Birșevia Viedomosti« se întreabă ce rost are închiderea Dumei. Chestiunile puse la ordinea zilei nu vor dispărea și mai curând sau mai târziu va trebui să se ia o hotărâre asupra lor. Guvernul rus trebuia să facă dovadă că într'adevăr are de gând să îndrumeze țara pe calea renașterii naționale care poate asigura o victorie asupra dusmanului.«

Deputații Dumei, consideră închiderea parlamentului ca o adevărată nenorocire pentru Rusia. Deputatul Kovalevski, oktobrist a declarat: Includerea Dumei este foarte dăunătoare și pentru ar-

măta și pentru țară. Mi-e teamă ca această închidere să nu fie interpretată ca o gravă ruptură între guvern și reprezentanța națională.«

Și presa ententei își dă acum seamă că n'zadar și-a legat speranțele de cărmuirea rusească, și o acuză acum că »n'a știut să fie înălțimea evenimentelor, nu a vădit punctul de vedere militar nici din punctul de vedere al organizației și părții interne.

Presa franceză și engleză se teme acum că lupta care s'a deslășuit între reacțiunea și democrația Rusiei, va paraliza forțele militare ale Rusiei.

Nu e o ironie a istoriei civilizației umane, să vezi totuși azi Rusia luptând alături de Anglia și Franța pentru... strivirea barbariei germane, »teutonice« în Europa?...

Unde e vremea aceea, când la vestea închiderei primei Dume rusești, s'a ridicat în plin parlamentul englez, primul ministrul Campbell Banermann, și într'un avânt de indignare care lua proporțiile răsvrătirii morale a democrației biruitoare a strigat: »Duma a murit, trăiască Duma!?«...

Cum vrea ententa să oprească ofensiva contra Serbiei?

Berlin, 29 Sept. — Ziarul englez Daily Chronicle află din Atena: Reprezentanții împătritei înțelegeri au comunicat Duminecă guvernului elen, că în cazul când Serbia ori Grecia vor fi atacate,

Ententa va debărca îndată trupe la Salonic și în alte porturi.

O altă telegramă din Lugano, anunță că Ententa va trimite 150.000—300.000 soldați la Salonic.

Distrușterea unui mare vapor italian

— Peste 400 marinari, ofițeri și un contra amiral înecați —

Geneva, 29 Septembre. — Agenția Stefani din Roma anunță din Brindisi: În Camera subterană cu praf de pușcă, a vaporului »Benedetto Brin«, de 13.430 tone s'a produs o mare explozie, care a incendiat întreg vaporul. Din echipajul

de 820 oameni, au fost salvați 8 ofițeri și 379 marinari. Ceilalți, împreună cu contra-amiralul Rubin de Cervin și-au găsit moartea în valurile mării. Causa catastrofei nu-s cunoscute încă.

Prețul unui exemplar 6 fileri.

DIN ROMÂNIA

Gravele acușări și demascări ale colonelului Sturdza

Colonelul Sturdza, directorul școlii militare din București, fiul regretatului prim ministru al României, Dimitrie D. Sturdza, — care în ziarul d-lui P. Carp «Moldova» publică prea interesante articole militare sub pseudonimul «Cozia» — aduce în numărul dela 12 Sept. st. v. al ziarului «Moldova» grave acușări d-lor Filipescu și Crăiniceanu, cari cer azi un război contra puterilor centrale, de și când au fost miniștrii de război, nu s'au îngrijit de loc de aprovizionarea armatei române cu artilerie de munte. — artilerie atât de necesară pentru România, când are o frontieră de munți de peste 900 kilometri. Iată ce constată colonelul Sturdza în articolul său «Situația politică și militară a României»:

«România are o frontieră de 2500 km. În detaliu avem: 960 km. despre Austria, 270 km. partea Bucovinei și 690 km. a Transilvaniei și Banatului; 100 km. despre Serbia albia Dunărei; 670 km. despre Bulgaria, 520 km. între Dunăre și Marea Neagră; 300 km. coasta Mării Negre și 580 km. despre Rusia, 430 albia Prutului și 150 km. albia Dunărei. Aceste frontiere grupându-le după adversari ne dau: 1600 km. față de Germani și cu Bulgarii; 680 km. față cu Rușii și cu Serbii și 300 km. litoralul Mării Negre. După cum au ajuns lucrurile, armata română nu mai poate avea o acțiune serioasă de cât pe linia Prutului cu fața către Basarabia.»

«Noi știm că militari foarte distinși cari au și rangul și competența de a conduce mâini armata română, au susținut și susțin dela începutul războiului superioritatea militară a germanilor contra adversarilor lor francezi, englezi, ruși, etc. Azi, după un an de război și după rezultatele obținute, este mai ușor să se susțină aceasta, căci rușii, forța principală a Quadruplei, sunt sfârâmați.»

Problema munițiilor și a armamentului a rămas nereșolvată și constituie și azi partea principală a succesului militar.

Problema armamentului și a munițiilor noastre ne arată că legăturile noastre politice și militare până la începutul actualului război, au fost numai cu țările germane.

Ce batjocură mai mare — scrie un om politic (d. Take Ionescu, not. red.) acum două luni, într'un ziar din Iași — de cât ca o țară încinsă de sute de kilometri de munți să fie lipsită de artilerie de munte.

Adevărul este că din frontiera României de 2500 km. cel puțin 900 km. este de munți.

Cauza (lipsei artileriei de munte) la noi — scrie generalul Crăiniceanu, în «Universul» dela 23 Aprilie a. c. — este, de o parte, politica care a distrus toate caracterele, iar de altă parte, alianța noastră cu Austro-Ungaria.

Așa scrie în anul 1915 ministrul de război din 1910, Nu vom acușă pe omul politic ce a scris în ziarul din Iași, dar suntem în drept să acușăm pe cei doi

foști ministri de război: pe d. general Crăiniceanu și pe d. Nicu Filipescu, cari politicieni fiind, nu și-au făcut datoria de buni administratori ai războiului. În adevăr, dela 1895 s'a introdus în budgetul nostru de război artileria de munte, și din 22 de budgete, de atunci până azi, lipsește numai în trei budgete.

În budgetul 1910-911 alcătuit și votat sub ministrul de război d. general Crăiniceanu;

În budgetele 1911-912 și 1912-913 alcătuite și votate sub ministrul de război d. Nicu Filipescu.

Și azi d. general Crăiniceanu și Nicu Filipescu sunt campionii cei mai înverșunați pentru un război contra puterilor centrale, război ce ar fi pe un front muntos de 800 până la 900 km. Explicația e simplă, erau convinși, pe tim-

pul când erau ministri de război că asemenea ipoteză este exclusă. Ce putem spune noi, de cât că sunt politicieni, că sunt neprevăzători. Greutatea cea mai mare pentru țara noastră a fost sărăcia munițiilor și armamentului.

Ministrul Franței la București . . . nemulțumit

Citim în «Acțiunea» organul personal al d-lui Take Ionescu:

«Aflăm că d. Blondel, ministrul plenipotentiar al Franței, a putut vedea a seară pe d. Ion Brătianu.

«Din informațiile ce avem din surșă autorizată, ministrul Franței la București a rămas nemulțumit de pe urma întrevederii pe care a avut-o cu președintele consiliului.»

MERSUL RĂZBOIULUI

Vrea acum Germania să ia inițiativa tratativelor de pace?

— Uriașă pradă dela Vilna: 22.000 prizonieri, 75 tunuri și mitralieze. — Linia rusească iarăș ruptă în mai multe locuri. — În Wolinia, armatele aliate urmăresc pe dușman. — Eșuarea încercărilor franceze de a rupe frontul german. — Luptele cu Italianii. — Frământările din Balcani. — Situația la Dardanele. —

O interesantă informație cu caracter semificios vine din Berlin, care se ocupă cu șvonurile lansate de presa rusă, americană, italiană și română, după cari Germania ar lucra de pe acum ca să creieze condițiunile pentru inițierea unor tratative de pace cu puterile Ententei. Relevăm următoarele părți mai caracteristice din această informație berlineză:

«Pe cale indirectă, prin București, se află acum că Agenția telegrafică din Petersburg a pus în cunoștință la 15 Septembrie, ziarele românești, cum își dă silință acum armata germană în Polonia, să creieze o bază pentru tratative de pace, despre cari însuși împăratul Wilhelm crede că până la 1 Octombrie vor aduce un rezultat. La aceasta știre, Agenția telegrafică din Petersburg, mai adaugă o descriere asupra situației penibile în care se află armatele aliate în Polonia.»

La aceasta se observă, că la Berlin cererile autorizate sunt mulțumite cu situația armatelor germane, și că aceasta situație nu-i așa disperată, cum o cred cei dela Petersburg. Ce privește informațiile olandeze și cele din Washington, pe cari își sprijină biroul dela Petersburg știrea despre tratativele de pace, ele cuprind numai simple speculațiuni bune pentru credulii din Rusia, dar în Germania ele sânt de neînțeles. Toată lumea va recunoaște că pentru Germania, Austro-Ungaria și pentru Turcia, nu există nici un motiv, să propoaze așa deodată pentru pace. Aliații poate au ntr-o mare interes pentru așa ceva. La Berlin, Viena, Budapesta și Constantinopol se poate aștepta în liniște, cum se vor desfășura mai departe evenimentele, cu

toată ofensiva șgomotoasă pusă în scenă de trei zile în Franța cu folosirea ultimelor energii. Aici nimene nu se îndoiește, că în afară de câteva succese locale, și această ofensivă franceză nu va aduce o schimbare radicală la apus. Ea are numai de scop să dea o lovitură spiritelor șovăielnice din Balcani, tot așa ca și disperatele silinți rusești din Wolinia, cari urmăreau planul să influențeze evenimentele din Balcani. Puterile centrale însă vor aștepta în liniște, de ori care parte ar porni inițiativa unor tratative de pace, — dar de partea lor nu vor porni.»

Din raportul rusec dela 25 Septembrie, reiesă că rușii într'adevăr au avut la Luck un mare succes, de vreme ce au reușit să-l reocupe și să facă peste 4000 prizonieri din armata lui Puhallo. Dar rușii nu se pot folosi niciodată de succesul lor prim — ei n'au continuitatea în acțiune și în succes. Căci îndată ce au ocupat Luck, s'au văzut amenințați de impresurare, și imediat au trebuit să renunțe și la Luck și la toată ofensiva lor din Wolinia, întreprinsă cu mari jertfe — și să se retragă. După raportul lui Höfer dela 28 Septembrie, reiesă că rușii s'au retras îndărătul râului Putilovka. Ori aceasta e la 40 kilometri la răsărit de Luck — ceia ce arată că rușii au fugit din Luck, rupând pământul. Și acum sunt urmăriți cu neîndurare și de armatele lui Puhalo și de Böhm Ermolli.

Din comunicatul german dela 28 Septembrie, reiesă că pierderea orașului întărit Vilna de către ruși — ia costat și 22.000 prizonieri, 72 mitralieze și 3 tunuri. La Visniev, armatele germane au

Regele Greciei conduce personal politica țării

«Vossische Zeitung» află din Atena, că după declarațiile făcute de Venizelos, el e în deplin acord cu regele Constantin. Programul politic al Suveranului Greciei este precis. Caracteristic este faptul că înainte de a ordona mobilizarea, regele a conferat cu Gumaris, reprezentantul neutralității stricte. Regele s'a întors la Atena, pentru a lua întreaga conducere a politicii grecești.

Faptul că guvernul grec a contractat un împrumut intern, la Banca Națională, dovedește că regele Greciei nu e dispus să accepte condițiile ce-i s'a pus de Ententa, ca să acorde Greciei un credit însemnat. Acum urmează tratative între Atena și Sofia și se crede într'o înțelegere greco-bulgară prin cedări teritoriale.

TURCIA și DUSMANII EI

Falimentul acțiunii anglo-franceze la Dardanele

Corespondentul de război dela «Berliner Tageblatt» telegrafiază din Constantinopol, după ce a vizitat toate fronturile dela Gallipoli și Dardanele:

Dusmanul se menține numai pe o diră strimă de pământ pe coasta peninsulei, sub protecția artileriei uriașe a flotei sale. Dela pierderile lui colosale de la 17, 18, 27 și 28 August, dusmanul n'a mai realizat nici un progres, din contra, în multe locuri a fost scos din pozițiile sale. Liniile de apărare turcești sînt admirabil construite, domină liniile dușmane.

Liman Pașa, comandantul trupelor turcești este optimist și în toate cercurile se constată remarcabilele lui calități de strateg și organizator.

Știrile zilei

Distingerea locotenentului român Iosif Drimba

D-l Iosif Drimba, locotenent și comandant al Div. 34 de inf. sanitară a fost decorat din partea Majestății Sale cu *Signum Laudis* pentru serviciile eminente prestate în fața inamicului.

Domnul Drimba este fiul vrednicului preot Alexandru Drimba din Ch. Apateu (comitatul Bihor).

Răsunet la articolul nostru despre părintele Moța

Articolul nostru prim din zilele trecute, în care am arătat cu date pozitive apucăturile gheșefteresti ale părintelui Ioan Moța, care a dus de ripă un ziar atât de bun ca «Libertatea», plecînd la București cu banii celor peste 15.000 abonați — a găsit o vie aprobare în cercurile acelor abonați ai «Libertății» cari acum de abia își dau seamă de specula părintelui Moța.

Deocamdată publicăm azi următoarea corespondență semnificativă:

Spectabile d-le Redactor,

Dumnezeu să-ți deie tot binele și la întreaga familie D-tale, că așa de bine l'ai spălat pe părintele Moța. Noi cei din provincie n'am știut că D-să s'a dus din luna Septembrie 1914 la București — ca să-și arete reverența și brîul pe la românii duși dela noi, și să-și infoaic veșmintele să se vadă mătasa vînată cumpărată pe banii abonaților.

Ne mirăm însă cum de ne-a tot provocat să-i trimitem banii înainte, căci în caz contrariu sistează trimiterea «Libertății». Oare când a fugit ginerele său Bornemisa în România? Dacă va fi fost acasă, aici în țara noastră, atunci chiar Bornemisa s'a trudit să adune banii dela abonații ca să aibe cu ce trece munții, ori dacă dînsul n'a fost aici, atunci a lăsat Moța pe altul care să scoată și să trimită banii pentru «șvart». Apoi să-și ție Moța și Bornemisa cărțile. Nouă abonaților nu ne trebuie. Dumnezeu te ferească de rău. Să nu-i ajute Dumnezeu. Moța să nu înbete oamenii din România cu apă rece și să-i bage în primejdie.

Un milion de ouă confiscate

Din Pilsen (Bohemia) se comunică: Comisia de aprovizionare de acolo a confiscat un milion de ouă, destinat exportului. Ouăle acestea vor fi redat consumului intern, câte 120.000 pe săptămână. Fiecare familie capătă câte 15 ouă pe săptămână, socotite 12 la 1 cor.

„O mică experiență“

asa numește ziarul guvernamental «Românul» din București, (de Vineri, 11 Septembrie st. v.) bătaia ce i-s'a aplicat faimosului nostru refugiat, V. Drumaru-Moldovanu, care s'a instalat ca apărătorul demnității naționale, în șef de bandă. Și «Românul» constată apoi:

«Niște indivizi, pe care eroul Drumaru în graba să de a opera o retragere dintr'o încercuire de pumni și bastoane, i-a socotit la sîma de zece, l-au atacat pe erou, sub protecția mantiei obicinuite a trădării și a lașității, sub protecția întanecului, și... l-au lăsat în așa stare în cîț vecinii au trebuit să-l transporte la penanții săi, unde eroul a resimțit încă odată după Ulisse, fericirea revederii căminului părăsit.

Trădare și neagră lașitate! Așa numește eroul însuși actul mizerabil al căruia victimă a fost. În loc de o luptă la lumina zilei, în colțul Căii Victoriei, unde cetele adverse să se poată număra cu cavalerism și să se poată combate în fața unor martori imparțiali, mizerabilii agenți ai gazetelor vîndute au preferat o luptă inegală, în care, dacă victoria brutală a fost de partea lor, triumful moral și gloria a fost de partea celui bușit prin forța numerică.

Un alt amănunt de aceeași natură e dat tot în memorabila povestire a mizerabilei agresiuni: eroul nu vrea să se

adreseze justiției, — probabil fiindcă nu o recunoaște — și va căuta să-și facă dreptate singur, împreună, bine înțeles cu tovarășii de apărare a demnității.

Aci nu mai e vorba de misiunea presei și de corupția germană — care ar scuza, după părerea «Epocei» și a «Adevărului», delictele patriotice. E vorba de o luptă de stradă, în care o partidă de combatanți decretează că peste justiția țării întronează ei justiția privată, întocmai cum făceau cavalerii briganzi din Germania pe vremea marelui înterreg. Avem mărturisirea existenței unei mentalități anarhice între «entuziaștii» luptători ai demnității naționale, care nu se acordă nu numai cu principiul libertății presei, dar nici cu cele mai elementare necesități ale unei organizații sociale.»

Ultima oră

Greva generală în Rusia

Copenhaga, 29 Sept. — Sosesc aci știri din Rusia, că s'a decis acolo în cercurile muncitorești proclamarea grevei generale pentru 1 Octombrie. Criza politică internă din Rusia ia forme tot mai grave. Se înmulțesc svomurile despre descoperiri de conspirații și atentate. Grevele din Moscova câștigă în intensitate.

Și agenția oficioasă de știri rusești «Vestnic» din Petersburg, nu poate tăgădui frământările grave interne rusești — caută însă să le diminueze prin următorul comunicat:

«Presa germană nu s'a dat înapoi de a încerca să provoace impresiunea că capitala rusă s'ar afla în stare de fermentațiune. În adevăr lucrătorii diferitelor fabrici s'au pus în grevă, în semn de protestare contra întreruperii seziunii Dumiei. În Moscova greva a cuprins chiar serviciul tramvaielor, făcând să înceteze comunicațiunea. Greva aceasta exprimă numai protestarea clasei muncitoare, care vede în ședințele reprezentanței naționale o garanție de muncă energică a industriei mobilizate. Liniștea a revenit apoi în mijlocul lucrătorilor, și numai la Moscova greva luând întindere mai însemnată a durat mai mult.

Editor și redactor responsabil:
Dimitrie Birăuțiu.

Tip. «Poporul Român», Budapesta, Ilka-utca nr. 35

Harta (mapa) războiului.

La administrația ziarului nostru se află de vînzare următoarele hărți:

Harta mare a Europei, mărimea 140/220 cm. în 5 colori — cor. 2.50
Aceași hartă, mărimea 77+100 — cor. 1.50
Harta războiului turco-rus — cor. 1.50.
Harta războiului mondial mărimea mea 56+81 — cor. 1.20
Pentru espedarea franco să se adăture la fie-care comandă 10 fileri.